

رشد بخش کشاورزی به عنوان بستری برای کسب اهداف توسعه در کشورهای در حال توسعه امری ضروری قلمداد می‌شود. در میان اهداف مورد نظر، بهبود و تقویت رشد اقتصادی و کاهش فقر، بهبود امنیت غذایی و حفظ منابع طبیعی بسیار مهم هستند.

در کشورهای کم درآمد، بخش کشاورزی به دلیل گستردگی و پیوندهای قوی با سایر بخش‌های اقتصادی، به عنوان موتور و محرک اولیه رشد اقتصادی عمل می‌نماید. کشاورزی در این کشورها بیشترین سهم نیروی کار را به خود اختصاص داده و با ۶۸ درصد اشتغال و ۲۴ درصد تولید ناخالص داخلی جایگاه ویژه‌ای دارد. اغلب جمعیت فقیر به طور مستقیم به این بخش به این بخش وابسته بوده و از طریق کشاورزی گذران زندگی می‌کنند. افزایش میزان بهره‌وری در بخش کشاورزی باعث ارزان‌تر شدن مواد غذایی شده و کمک قابل توجهی به اقتصاد خانوارهای فقیر می‌کند. همچنین کشاورزی نوین با اشتغال بیشتر در واحدهای فراوری همراه شده و عرضه خدمات و نهاده‌های بیشتری را در بازار به دنبال دارد. این روند به شکل غیر مستقیم به ایجاد اشتغال در مزارع منجر خواهد شد.

به این ترتیب بخش کشاورزی به طور مستقیم از طریق تولید بیشتر و صادرات و به صورت غیر مستقیم از طریق افزایش تقاضا برای خدمات و کالاهای صنعتی در جوامع روستایی، به رشد اقتصادی کمک نموده و در نتیجه موجب خلق فرصت‌های شغلی جدید می‌گردد.

رشد در بخش اقتصادی نتایج مثبتی بر «فقرزدایی» به خصوص در مناطق روستایی دارد و ذکر این نکته نیز ضروری است که روند کاهش فقر شهری را می‌توان از طریق رشد بخش روستایی، به ویژه در بخش کشاورزی تسریع کرد. به طور کلی رشد کشاورزی به صورت غیر مستقیم به بهبود وضعیت خانوارهای شهری و روستایی کمک کرده و با افزایش دستمزدها، کاهش قیمت مواد غذایی و تقاضای بیشتر برای کالاهای خدمات واسطه‌ای همراه می‌شود. این پدیده به ترغیب و توسعه فعالیت‌های زراعی، افزایش سرمایه‌های تولیدی به قشرهای زحمت‌کش و بهبود کارایی بازار عوامل خواهد انجامید.

توسعه کشاورزی در ایران

انجمن علمی محیط زیست

سخنران: دکتر علی کیانی راد

(معاون پژوهشی موسسه پژوهش ملی کشاورزی و محیط زیست)

سخنی با مسئولان

به منظور تشویق و برنامه‌ریزی برای جویندگان دانش علاقمند به فعالیت‌های فوق برنامه و همچنین آشنایی آنان با مسائل انرژی و محیط زیست کشور، جمعی از دانشجویان رشته‌های اقتصاد انرژی و محیط زیست دانشگاه علامه طباطبائی در سال ۱۳۹۲ اقدام به راه اندازی انجمن علمی کردند که در اولین قدم به همکاری در برگزاری همایش ملی محیط زیست، صنعت و اقتصاد همت نمود. اکنون در دومین سال تولد انجمن مفتخریم که با روحیه مضاعف، حیطه فعالیت خود را به سرعت گسترش داده و پذیرای تعداد کثیری از دانشجویان مستعد و فعال در زمینه‌های گوناگون می‌باشیم. از اهداف مهم این انجمن ایجاد روحیه همکاری و تعاون در بدنه دانشجویی دانشگاه است. چاپ نشریات و مقالات علمی، برگزاری کارگاه‌های علمی در زمینه‌های مختلف، برگزاری همایش، فعالیت‌های پژوهشی و همکاری با سازمان‌های مرتبط از برنامه‌های این انجمن می‌باشد.

امید است که با همکاری خود، ما را در دستیابی به مهمترین هدف یعنی برداشتن گامی هرچند کوچک در راه کمک به توسعه و پیشرفت میهن عزیزمان ایران یاری نمایید. دانشجویان کلیه سطوح (کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری) در صورت علاقه به همکاری با این انجمن می‌توانند با حضور در دفتر این انجمن (جنب انتشارات دانشکده) به خانواده خود بپیوندند. منتظر حضور سبز شما عزیزان هستیم.

با انتقادات، پیشنهادات و نظرات ارزشمندتان ما را یاری نمایید.

ایمیل: energyzist.atu@gmail.com

شماره تماس: ۸۸۷۲۵۴۰۰ (داخلی ۱۳۰ دفتر انجمن)

انجمن علمی محیط زیست
اقتصاد انرژی و محیط زیستجمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سومین نشست تخصصی

بررسی جایگاه انرژی و محیط زیست
در برنامه ششم توسعه

توسعه کشاورزی

در پرتو حمایت وزارت کشاورزی

با سخنرانی جناب آقای دکتر علی کیانی راد

* معاون پژوهشی موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد
کشاورزی و توسعه روستایی

سه شنبه ۱۳۹۳/۰۸/۲۷

دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی

بخش کشاورزی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه بخش غالب اقتصاد ملی است. این بخش عموماً ۴۵ الی ۹۰ درصد از کل تولید ملی و حدود ۶۰ الی ۹۵ درصد از کل اشتغال کشور را تشکیل می دهد. لذا رشد و توسعه اقتصادی این کشورها ارتباط نزدیکی با توسعه کلی بخش کشاورزی دارد و به بنایی دیگر توسعه کشاورزی در چهارچوب توسعه ملی یک کشور مورد بحث قرار می گیرد و به عنوان یک بخش اقتصادی مهم، نقشی حیاتی در توسعه ملی ایفا می نماید.

متأسفانه بسیاری از کشورهای کمتر توسعه یافته به منظور ایجاد رشد سریع اقتصادی، به بخش کشاورزی توجه لازم و کافی را ننموده و تا جایی که امکان دارد تصمیم به صنعتی شدن سریع دارند ضرورت صنعتی شدن بخشهای اساسی و پایه در این کشورها قابل توجه و فهم است اما آن چیزی که کمتر مورد توجه قرار می گیرد آن است که صنعت پایه و اساسی نمی تواند بدون مبنا و پایه ای، ساخته و توسعه یابد. چنین پایه و مبنایی برای صنعت معمولاً با یک بخش کشاورزی به حد کافی و مناسب توسعه یافته امکان پذیر است.

در کشورهای پیشرفته، گذار از اقتصاد سنتی به اقتصاد پولی با پیشرفت فنی و تکنیکی و بالا رفتن بهره‌وری بخش کشاورزی همراه بوده است

بدین ترتیب هم قسمتی از نیروی کار کشاورزی، آزاد و به بخش صنعت گسیل شده اند و هم اینکه به وجود آمدن مازاد کشاورزی، زمینه صنعتی شدن را فراهم آورده است. این تحول در کشورهای توسعه نیافته انجام نگرفته است. بدین منوال بخش اقتصاد مدرن بدون ارتباط با بخش اقتصاد سنتی وارد کشورها شده است و بدون اینکه ارتباط ارگانیکی با فعالیت آن بخش داشته باشد، به فعالیت خود ادامه می دهد. در بخش سنتی که عمدتاً بخش کشاورزی است، تراکم جمعیت و دوری از جاده پیشرفت، باعث پایین آمدن بهره‌وری می شود و با سیر قهقروایی کشاورزی، نیروی کار زیادی از زمین رانده شده و کارگران بخش کشاورزی به صورت بیکاران پنهان در می آیند که هیچ گونه قدرت خرید ندارند. رقابت محصولات صنعتی وارداتی به تدریج پیشه وران محلی را از میدان به در و از شکل گیری صنعت محلی جلوگیری می کند.

الف) تهدیدهای اساسی زیر ساختی
- تغییر کاربردی، خرد شدن اراضی و استفاده غیر اصولی از اراضی کشاورزی و منابع طبیعی

- فرسایش شدید منابع خاک و تخریب منابع آب، جنگل و مرتع.
- پایین بودن راندمان آبیاری.
- تنگناهای قانونی و عدم شفافیت در مالکیت در اراضی.

ب) محدودیت سرمایه
- کمبود منابع سرمایه‌ای و عدم تجهیز آنها.
- کمبود ماشین آلات و فناوری‌های مناسب.
- بالا بودن ریسک در فعالیتهای کشاورزی.

ج) کارایی نامناسب بازار و بازار یابی
- حضور ناکافی در بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی با ثبات.
- پایین بودن کیفیت محصولات و ناکارایی بازار محصولات کشاورزی.

د) ضعف نیروی انسانی و فناوری
- نامناسب بودن ترکیب نیروی انسانی موجود در بخش کشاورزی.
- ناکافی بودن فعالیتهای پژوهشی، تحقیقاتی و کاربردی و ناکارآمدی

در انتقال نتایج یافته‌ها
ه) کمبود صنایع فن آوری، تبدیلی و نگهداری محصولات کشاورزی
- ضایعات

- کیفیت نامناسب و عدم تنوع محصولات فرآوری شده
- پایین بودن دانش فنی و فناوری در امر فرآوری
و) کارآمدی ضعیف سیاست‌های حمایتی

- محدودیت سیاست‌های حمایتی
- هدفمند نبودن یارانه های حمایتی
- ناکارآمدی و عدم پوشش مناسب نظام حمایتی بیمه

۱) تامین غذا و امنیت غذایی برای جمعیت رو به رشد
منظور از امنیت غذایی، دسترسی همه مردم به غذای کافی در تمام اوقات برای زندگی سالم و فعال است. توسعه کشاورزی، افزایش تولیدات کشاورزی و دامی و شیلات و جنگلداری را به همراه خواهد داشت و افزایش تولید اقلام مذکور ضمن ایجاد اشتغال و کمک به رشد اقتصادی، به امنیت غذایی و بهبود تغذیه در جهان سوم کمک می کند
۲) تامین ارز خارجی برای وارد کردن کالاهای سرمایه‌ای از راه افزایش صادرات

صدور محصولات کشاورزی جهت تحصیل ارز خارجی در مقایسه با صدور مواد خام معدنی و زیرزمینی ممکن با صرفه تر است زیرا اولاً محصولات کشاورزی جزو منابع تجدید شونده است و لذا یک منبع دائمی و تمام نشدنی برای تامین ارز به شمار می رود. ثانیاً تولید و صدور محصولات کشاورزی جنبه اشتغال زایی بیشتری دارد و توسعه فعالیتهای مربوط به تولید و صدور این محصولات باعث رشد و شکوفایی بیشتر در اقتصاد ملی می گردد.

۳) عرضه مواد خام مورد نیاز صنعت و کمک به توسعه فعالیتهای تولیدی وابسته

بخش کشاورزی از یک سو برخی از نهادهای مورد استفاده خود مانند ماشین‌های کشاورزی، کودهای شیمیایی و سموم دفع آفات را از بخش صنعت تامین می کند و بدین ترتیب برای برخی از تولیدات صنعتی تقاضا ایجاد می نماید و از سوی دیگر بسیاری از مواد خام و مواد واسطه‌ای مورد نیاز رشته‌های مختلف صنایع را تامین می کند. بر این اساس، توسعه اصولی بخش کشاورزی از طریق ارتباطهای مذکور، به تکمیل زنجیره‌های تولید و رونق فعالیتهای تولیدی مرتبط با کشاورزی در اقتصاد ملی کمک شایانی خواهد کرد.

۴) حفظ و بهبود محیط زیست مناسب برای زندگی
فعالیتهای مختلف بخش کشاورزی می تواند بر روی محیط زیست آثار مثبت بر جای گذارد به طوریکه اگر از مصرف بی رویه کودها و سموم شیمیایی اجتناب گردد، فعالیتهای زراعی، جنگلداری و مرتع داری، می توانند نقش بسیار موثری در بهبود وضع محیط زیست و کاهش آلودگی های ایجاد شده در آن ایفا نمایند.